

Új *Centaurea*-fajvegyülékek. Neue Flockenblumen-Bastarde.

Irta : { Wagner János (Budapest).
Von : }

Egy táblával. — Mit einer Tafel.

Centaurea Margittaiana (*C. pseudospinulosa* BORR. $\times$ *C. rhenanana* BOR.) WAGN.

Évelő. Szára kb. 1 m. magas, szegletes, barázdált, töve felé kissé érdes és mint az egész növény $\pm$ pókhálós és szürkén molyhos: sokágú, sokfészkü. Alsó szárlevelei szárnyasan szeldeltek, fölfelé fogyó karéjokkal; a legfelsők épek; végső karéjuk a többinél jóval nagyobb és mindkét lapján $\pm$ érdes.

Fészke bögrealakú, alsó része duzzadt: hossza és vastagsága kb. 14 mm.; a pikkelyek zölddek, erezetük $\pm$ látható; a külsők függeléke apró tövisben végződik; a középsőké kihegyezett háromszögű, a belsőké $\pm$ hártyás; a lefutó sötétbarna szegély keskeny, többnyire $1\frac{1}{2}$ mm. és valamennyi függelék szabályosan rojtozott; a középső pikkelyfüggelékek pillái 1—2 mm. hosszúak. Virágai bíborszínűek, a szélsők sugárzók. Kaszatja $3\frac{1}{2}$ mm. hosszú, füstös; bóbítája 2—3 mm. hosszúszenyves-fehér vagy $\pm$ lilás-füstös.

A Tokaj melleti Nagyhegyen gyűjtötte MARGITTAI ANTAL tanítóképzőintézeti tanár 1914. július 20.-án.

Perennis, caule c. 1 m alto, angulato, sulcato, basin versus paullo scabro et uti tota planta plus-minus griseo-arachnoideo, multiramoso, polycephalo. Foliis caulinis imis pinnatisectis, segmentis sursum versus gradatim diminutis, summis integris, segmentis ultimis caeteris multo majoribus, utrinque plus-minus scabris.

Capitula amphoriformia, basi incrassata, c. 14 mm lata longaque, squamis viridibus, nervatura plus minus conspicua, exteriorum appendicibus in spinam parvam desinentibus, mediarum acuminato-triangularibus, intimarum plus-minus membranaceis, margine decurrente intense brunneo. angusto, plerumque $1\frac{1}{2}$ mm lato, appendicibus omnibus regulariter ciliatis, ciliis appendicum mediarum 1—2 mm longis. Flosculi purpurei, laterales radiant. Achaenia $3\frac{1}{2}$ mm longa, fusca; pappus 2—3 mm longus, sordide albus vel plus-minus violaceo-fuscus.

In monte Nagyhegy prope Tokaj detexit ANTONIUS MARGITTAI, instituti paedagogici professor, die 20. mensis Juli a. 1914.

Ezt a gyönyörű hybridet a szerencsés felfedező 6 példányban találta. Kettőt közülök a saját herbariumomba osztottam be. Mindkét példányom minden részében a többfajok között közepén foglal helyet, miért is minden kétséget kizárólag meghatározhatók voltak. A *pseudospinulosa*-tól megkülönböztetik főleg: a *rhenana*-éra emlékeztető termete; az ugyancsak a *rhenana* leveléhez hasonló kisebbszerű levelek; a gömbölyűbb fészkek, melyeknek pikkelyei tompábbak és szabályosabban, hosszabban rojtozattak, a kisebb termés és rövidebb bóbíta. A *rhenana*-tól eltér magasabb termében szélesebb levélsálangjaiban, fészkepikkelyeiben, melyek közül különösen a külsők rövidebb, vagy hosszabb tövisben végződnek és egyből a *pseudospinulosa* felé vezető sajátságokban.

Meghatározásánál csak az először GRABOWSKYTÓL (Flora von Oberschlesien und des Gesenkes) említett és azóta a cseh-morvaországi és sziléziai flóraművekben általában szereplő *C. rhenana* $\times$ *C. Scabiosa* combinatio jöhet szóba, melyből azonban példányt még nem láttam.

Der glückliche Entdecker sammelte von diesem schönen Bastard 6 Exemplare. 2 davon wurden meiner eigenen Sammlung einverleibt. Beide Exemplare stehen in allen ihren Eigenschaften in der Mitte zwischen ihren Stammeltern, konnten also jeden Zweifel ausschliessend determiniert werden. Von *C. pseudospinulosa* unterscheidet sich der neue Bastard hauptsächlich durch folgende Merkmale: den stark verzweigten vielköpfigen Stengel mit einem an jenen der *C. rhenana* erinnernden Habitus; die kleineren, wiederum an diejenigen der *C. rhenana* erinnernden Blätter; die mehr abgerundeten Köpfe, deren Hüllschuppen stumpfer und deren Anhängsel regelmässiger gefranst sind; die kleineren Achaenen und den Pappus.

Von *C. rhenana* ist er durch seinen höheren Wuchs, die grösseren Blätter mit breiteren Blattsegmenten; durch seine Hüllschuppen, von welchen besonders die äusseren mit kürzerem oder längerem Stachel bewaffnet sind und durch andere Merkmale leicht zu unterscheiden, welche zu den Eigenschaften der *C. pseudospinulosa* hinüberleiten.

Bei der Bestimmung dieses Bastardes kann eigentlich nur der zuerst von GRABOWSKY (Flora von Oberschlesien und des Gesenkes) und später von den Autoren der böhmischen, mährischen und schlesischen Floren allgemein aufgeführte Mischling: *C. rhenana* $\times$ *C. Scabiosa* in Betracht gezogen

Legújabbán SCHUBE¹⁾ közli !-jellel. Minthogy a *C. Scabiosa* és a *C. rhenana* nagy területen nő együtt, a fenti combinationak megfelelő vegyülék létezése kétségbe nem vonható. Utóbbi főleg abban kell hogy különbözzék az itt leírt hybridtól, hogy fészekpikkelyei szélesebbek, tompábbak, a lefutó sötétbarna szegély szélesebb és a *pseudospinulosá*-ra jellemző tövis hiányzik.

A *C. rhenana* × *C. Scabiosa*-keveréknek különben binár neve még nincs és én részére a *C. Grabowskyana* nevet hozom javaslatba.

A *Centaurea Herbichii* JKA. — mint azt «A Magyarországi Centaureák Ismertetése» című munkámban kétségtelenül megállapítottam — a *C. spinulosá*-nak a *micranthos*-szal való vegyüléke, mely az itt szóban forgó hybrid megítélésénél zavart nem okozhat.

Centaurea Jávorkae (*C. carnidlica* Host × *C. oxylepis* WIMM. et GRAB.) BUDAI et WAGN.

Évelő. Szára kb. 80 cm. magas, szegletes és barázdált, ± érdes, vagy síma; ágas, ágai 1—3-fészekűek, a fészek tövéen megvastagodottak. Alsóbb szárlevelei kihegyezett kerületek, alapjuk felé hosszasan

werden, von welcher Kombination ich bisher leider kein Exemplar zu sehen bekam.

Da *C. rhenana* und *C. Scabiosa* in einem sehr ausgedehnten Gebiet zusammen gedeihen, ist an dem Vorkommen der letztgenannten Kombination nicht zu zweifeln. Letzterer Bastard müsste aber breitere Hüllschuppen besitzen, mit breiterem, dunklen, herablaufenden Rand und seine Hüllschuppen-Anhängseln müssten ganz wehrlos sein.

Der Bastard *C. rhenana* × *C. Scabiosa* hat übrigens bisher keinen binären Namen; er wird neuerdings von SCHUBE mit ! erwähnt; ich schlage für denselben — zu Ehren des ersten Autors, der ihn entdeckt hat — den Namen *C. Grabowskyana* vor.

Centaurea Herbichii JKA. ist, wie ich dies in meinem Werke: *Centaureae Hungariae* schon im Jahre 1910 beweisen konnte, der Bastard von *C. spinulosa* mit *C. micranthos*; er hat verhältnismässig ganz kleine Köpfe und kann bei Beurteilung dieses neuen Bastardes gar nicht in Betracht kommen.

Perennis, caule cca 80 cm alto, angulato, sulcato, plusminus scabro vel glabrescente, ramoso, ramis 1—3-cephalis, sub capitulis incrassatis. Foliis inferioribus acuminato-ovalibus, basin versus longe an-

¹⁾ Die Verbreitung der Gefässpflanzen in Schlesien, 1903: 331.

keskenyedők, vagy széles lándzsásak, ép-, vagy fogasszélűek: a felsőbbek széles alapból hosszan kihegyezettek vagy lándzsaalakúak és a tő felé hirtelen befűzöttek, szárölelők. Levelei zöldek, apró sertéktől érdesek; fiatal hajtásai és a fészkek alja többnyire pókhálósan molyhos. Fészke 15 mm. hosszú és átlag 12 mm. vastag. Pikkelyei zöldek, vagy lilásfüstösök, a pikkelyfüggelékektől csaknem, vagy teljesen fedettek: a külsők függeléke hosszú, $\pm$ ívben visszagörbülő, a középsőké kihegyezett háromszögű, a legbelsőké hárttyás. Valamennyi függelék szabályosan rojtzott, a pillák hossza 2—3 mm., számuk átlag 14.

A függelékek színe sötétbarna. Virágai biborszínűek, a szélsők sugárzók. Kaszatja 3—3.5 mm. hosszú, bőbitája nincs.

Sajóláslófalva és Sajólád környékén (Borsodmegyében) gyűjtötte 1915. szeptember havában BUDAI JÓZSEF miskolci középiskolai tanár.

A látott példányok két csoportba oszthatók. Az első csoport példányai $\pm$ tarka fészkek, vagyis a pikkelyfüggelékek kisebbszerűek, a miért magát a pikkelyt egészen be nem takarhatják, ezek a *C. oxylepis* vegyületei a *C. carniolica* típusával; a másik csoportba oszthatók azok, a melyek pikkelyfüggeléke jóval nagyobb, a pikkelyt minden esetben teljesen befedik, a fészkek egészben $\pm$ sötétbarnaszínű. Ezek a *C.*

gustatis vel late lanceolatis, margine integris vel dentatis, superioribus e basi lata longe acuminatis vel lanceolatis, versus basin abruptim angustatis, amplexicaulibus. Folia viridia, setulis minutis exasperata, germina et basis capitulorum plerumque arachnoideolanuginosa.

Capitula 15 mm longa, c. 12 mm diam.; squamae virides vel lilacino-fuscae, appendicibus fere omnino tectae; appendices squamarum exteriorum longae, plus-minus arcuatim reflexae mediarum acuminato-triungulares, intimarum membranaceae. Appendices omnes intense brunneae, regulariter ciliatae, ciliis 2—3 mm longis sub 14-nis.

Flosculi purpurei, exteriores radiantes. Achaenia 3—3.5 mm longa, epapposa.

Prope Sajóláslófalva et Sajólád Comitatus Borsod Hungariae mediae detexit mense Sept. 1915. JOSEPHUS BUDAI, gymnasii miskolciensis professor.

Die von mir gesehenen Exemplare sind unter sich etwas verschieden. Diejenigen, welche aus der Mischung der typischen Stammarten entstanden sind, haben kleinere Hüllschuppenanhängsel; ihre Blütenköpfe sind infolgedessen $\pm$ grün und braun gescheckt; dann gibt es Exemplare mit bedeutend grösseren Schuppenanhängseln, welche die Schuppen selbst vollständig bedecken; die Blütenköpfe sind

oxylepis keverékei a *C. carnio-
lica* f. *pseudo-Candollei* GUGL.-
rel = f. *unicolor*.

dann immer einfärbig $\pm$ dun-
kelbraun. Diese entsprechen
der Kombination *C. carnio-
lica* f. *pseudo-Candollei* GUGL. mit
C. oxylepis = f. *unicolor*.

Táblamagyarázat. — Tafelerklärung.

(V. tábla. — Tafel V)

I. Centaurea Margittiana WAGN. 1. Szárrész több fészekkel.
(Stengelteil mit mehreren Köpfchen). — 2. Fészekpikkelyek. (Köpf-
chenschuppen). — 3. A *C. rhenana* BOR. — 4. A *C. pseudospinu-
losa* BORB. — 5. A *C. Scabiosa* L. középső fészekpikkelye (mittlere
Köpfchenschuppe).

II. Centaurea Jávorkae BUDAI et WAGN. 1. Szárrész több
fészekkel. (Stengelteil mit mehreren Köpfchen). — 2. Fészekpik-
kelyek. (Köpfchenschuppen).

Beiträge zur Moosflora des Balaton (Platten)-Sees und seiner Umgebung. I.

Adatok a Balaton és környéke mohflórájához. I. ¹⁾

Auctore: I. Györfly (Kolozsvár).

(Mit 16 Orig.-Abbild. auf Taf. VI)

Fontinalis hypnoides R. Hartm.

Seit langem beabsichtige ich die Durchforschung der Um-
gebung des Balaton (Platten)-Sees in bryologischer Hinsicht in
Angriff zu nehmen, um diese Lücke in unseren Kenntnissen aus-
zufüllen. Die Flora des Balatonsee's ist bekanntlich durch die
wissenschaftlichen Forschungen, an deren Spitze der unermüd-
liche Prof. DR. V. LÓCZY schreitet, der die Ergebnisse in einem
grossen Sammelwerke zusammengefasst hat, bezüglich der rezen-
ten (BORBÁS V. 1900, BERNÁTSKY 1906, 1907, MÁGOCSY-DIETZ 1914)
u. fossilen (TUZSON J. 1906) Phanerogamen, der Algen (DR. IST-
VÁNFFI 1897) — Diatomeen (DR. PANTOCSEK 1902), ferner bezüglich
des Planktons (ENTZ JUN. 1903) ziemlich gut durchforscht; es
stehen nur mehr einige Gruppen der Kryptogamen, so u. A. auch
die Bryophyten aus. Erst im J. 1915 konnte ich zur Realisierung
meines Planes schreiten. Die Durchforschung des Gebietes wird
selbstverständlich mehrere Jahre hindurch dauern, doch ist ja nur
der erste Schritt schwer!

¹⁾ Szerző részletesen ismerteti a balatoni mohát, amelyet TAPOLCA mel-
lett, a «Melegtó» vagy «Nagytó» vizében 1915. VI. 27.-én gyűjtött volt. A *Fonti-
nalis hypnoides*-nek ez hazánkban második előfordulási helye. Legelsőbben
BÄUMLER J. A. közölte Pozsony mellől (a Duna Pöcseni ágában gyűjt. BÄUMLER)
a Pozs. orv.-term. egyes. emlékművében (1907: 224).

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1916

Band/Volume: [15](#)

Autor(en)/Author(s): Wagner Janos [Hans]

Artikel/Article: [Uj Centaurea-fajvegyülékek. Neue Flockenblumen-Bastarde. 231-235](#)